

279988

1966

ANUL VII.

ROMANIA

LITERARA

DIRECTORI :

AL. MACEDONSKI SI B. FLORESCU

Secretarul Redacției

DEMETRU DEMETRESCU

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA «ROMANIEI LITERARE»

23, strada Negru-Vodă, 23.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA EF. MIULESCU, STRADA SF. IONICA, No. 9.

Bibl. Univ. Cluj

Br. 13

Sibiu

8. 406

Sumarul pe contra-pagină

P. 377
279988

~~H. 1066~~

ANUL AL ȘEAPTELEA

No. 1

IANUARIE 1888

ROMANIA LITERARA

APARE O DATĂ PE LUNĂ

REDACTOR P. TELEOR

ARITMETICA

*Totul e cu socoteală
De vorbești sau chiar de taci,
Ba adesea ș'o greșeală
Tot cu calcule o faci.*

*De faci versuri, numărate
Trebuie să le așezi,
Căci astfel gândul te bate
Lumea c'o să minunezi.*

*Până chiar și în iubire
Socoteala îți dă ghies,
Căci îți faci închipuire
Ce'i mai bun că ai ales.*

*Aritmetica e 'n toate.
Fericit acela ce
Să conteze esact poate,
Dar acel om unde e ?...*

Niculae Țincu

CRONICA LITERARA

I

Feciorul Popii.

Colecție de nuvele și schițe de d-l C. Mille.

Nu e în toate zilele paște, zice Rumânul ca să exprime că dacă un om a avut odată un concurs de împrejurări ca să reușiască în ceva fără să merite, se întâmplă prea lesne ca la altă ocazie să nu aibă nici o isbândă.

Tot așa s'ar putea zice despre d-nu C. Mille, care a produs în jurul scrierii sale de mai nainte, *Dinu Milian*, un sgot ce 'l-a făcut cunoscut multora. S'au găsit oameni cari se î-critice aspru și se 'i-osândească publicația. Indată s'a folosit de întâmplare și a tras o serie de răspunsuri acelor cari eși spuneau părerile mai mult întemeiate de cât greșite. În acele răspunsuri și-a făcut singur laude, o sumă de laude, de cari ar fi roșit un om scrupulos. Prejudețe! va fi zis d-nu Mille, eu sînt contra prejudețelor.

Zgomotul ce 'l-a făcut prin propriul său amestec închetie, 'l-a luat drept „succes“ și a hotărît să scoată o adoua ediție.

Din fericire, până acum n'a apărut, dar activitatea autorului lui *Dinu* nu a stat pe loc, ci ne-a dat pe „*Feciorul popii*“ nuvele publicate prin diferite gazete, parte în „*Lupta*“ sub pseudonimul de *Gheorghe Frunză*, parte, dacă nu mă înșel, inedite.

Pentru această scriere n'a fost „Paști“. Doar așișele lipite prin colțurile stradelor, alături ca *cașcavalul de Pentelcu* al lui Mocianu, amintiaū trecătorilor despre ea și îi-făceaū reclamă.

* * *

Dacă ar fi să mă iaū după d-l Mille, care făcea critica unor *nuvele*, vorbind în întroducere despre *roman*, ași putea să espun și eu teoria cine știe cui asupra artei dramatice și dupe principiile ei să mă conduc în judecarea *Feciorului*.

Nu fac aceasta. Voiū căuta totuși să veddacă în scrierile d-sale aplică ideile pe cari le dezvoltă în așa zisele „critici“.

„Când ai înainte o operă de artă, zicea odată d-l Mille, „ce ceri autorului? Mai întâiu de toate reclami de la dânsul „ca să ți-dea noi impresii o simțire nouă, *voiești ca să ți-arate „una din nenumăratele fețe ale realității, față care nu ai văzut'o „până acuma.*“

Acestea le cere d-nul autor.

Intrebarea este acum: dacă dumnealui le cere de la alții, oare le dă când serie?

Aceasta întrebare voi căuta s'o desleg în critica de azi.

Sub care față ne prezintă d-nu Mille realitatea? Sub fața pe care *a văzut'o* toată lumea, sub fața murdară a reealității.

Băiatul unui popă, care se amorezează de slujnică și bate pe mă-sa pentru ea: iată subiectul primii nuvele. Celelalte sînt tot de același calibru. O slujnică, Zoița, care face un copil cu băiatul cucoanii; o fată care se dă croitorului pentru a'i-face rochia; un tată și un fiu, cari trăiesc amîndoi cu aceeași femeie în casă; un tîner care mănîncă bătaie într'o casă de prostituție; un boier bătrîn care se indeletnicește cu o țigancă de vre-o zece ani ce avea în curte: acestea sînt subiectele principale din colecția de nuvele.

Va să zică d. Mille nu ne arată vre o parte a reealității necunoscută, ci tocmai pe cea mai cunoscută, cea mai comună.

Cu toate acestea d-sa crede că a adus o notă nouă, că a „turburat convingerile obștii și că a deșteptat'o din lungă-i lene de gîndire,“ pentru că s'a ocupat cu subiecte pe cari ceil'alți scriitori le-aŭ lăsat la o parte, socotindu-le ca nevrednice pentru artă. Singur d-nu Macedonschi, de altmintrelea vrășmaș al d-lui Mille, a apucat pe această cale. „*Pe drum de poște,*“ sau „*Nicu Dereanu*“ or „*Zi de august,*“ publicate în „*Revista literară,*“ sînt lucrări în cari autorul se agață, ca și d. Mille, de privilegiile murdare ce se înfățișează uneori ochilor. Se înțelege că natura nu are numai poezie în ea, nu are numai frumuseți, are și părți destul de necurate. Omul, ca animal, are nevoi inerente organizațiunii sale. Dacă mănîncă omul, se pricepe că digestiunea, reparînd pierderile corpului, elimină unele părți ale ei, cari nu pot servi la nutrițiune. De vreme ce glandele salivare,

de pildă, secretă saliva, aceasta are trebuință să fie dată afară. Și câte alte detalii de acest fel cari contribuesc la funcționarea regulată a organelor și la întreținerea sănătoasă a corpului.

Oare din acestea poate lua arta ceva? Ea trebuie să studieze pe om și natura din punctul său de vedere, nu din același punct din care ei studiază anatomia.

Când ar fi încă studiul serios anatomice, or patologice, calea-valea; dar arta, așa cum o pricepe d-l Mille, nu e nici artă, nu e nici cel puțin anatomie. Când o vrea cineva să învețe anatomie, nu la d-l Mille o să se adreseze, ci la Fort or la altul, poate chiar la d-l Vitzu. Scrierile acestea, cari se intitulează naturaliste, spun lucruri pe cari toată lumea le știe și încă d-l Mille le spune și rău. Care ar fi dar folosul citirii unor astfel de opere? Nici unul; căci n'ai putea să înveți ceva, nici să simți o plăcere artistică.

Prin urmare, ceea-ce cere d-l Mille de la scriitor, dumnealui nu dă, pentru că în lucrarea de care ne ocupăm nu se găsește acea „față a realității, pe care n'am mai văzut'o pînă acuma.“

* * *

Când scrii dupe natură, prima condiție este *observațiunea*. Această calitate nu se găsește în scrierile d-lui Mille, pentru că tocmai acolo unde are aierul de a spune exactități, însă neadevăruri și lucruri lipsite de or-ce putință de a se întâmpla.

O fată care se asvârlă în brațele unui croitor, unui ovrei murdar și scârbos, cum e descris, pentru ca să 'i-dea rochiea, nu poate să existe în condițiile în cari o pune d-l Mille. Aceasta nu ar putea-o face decât o femeie cu un trecut ușor, o femeie care făcuse de multe ori de astea, încât să 'i-fie ceva obicinuit. Nu astfel însă e *Catița*. Ambițioasă, lăcșoasă, mândră... da; dar nu desfrînată. Și apoi ce mamă e aceea care să îndemne pe fiică-sa la așa ceva?

Să citim în carte :

„ — Rosgă-l tu, *Catița* !

„Și luând de mână pe Maria, dînsa (mama) eși din odaie, „lăsând pe fi-sa în lăuntru cu Evreul.

„*Catița* plângea cu hohot...

„Și, ca un *fulger de lumină* (?) îi trecu prin cap o idee „ciudată, grozavă, criminală. *Înțelescse pe mama ei.*

„Nebună și în furia-i plină de frumusețe, ea se aruncă „în gâtul jidanului, udându-i chipul cu lacrimile și sărutările ei...”

Va să zică mă-sa a îndemnat-o și ea s'a asvêrlit de gâtul jidanului. Și toate acestea pentru ce? Pentru că seara anunțaseră o „soirée” și n'avea fata cu ce să se prezinte. Ce fel de minte omenească putea fi a mamei și a fetiî, încât să nu se gândiască la un mijloc de a amîna serata, ci să alerge la o faptă atât de murdară? Ceva mai mult: serata nu se face, pentru că tatăl fetiî vine acasă fără nioi un gologan. Mijlocul de a trimite pe musafiri acasă se găsește, căci boierul e trîntit la pat, zicînd că și-a scrîntit piciorul. De ce nu s'ar fi gândit mai nainte la acest lucru?

De ce *ideea criminală* să vlăstăriască în mintea mamei și a fetiî? Ca să 'și-ție rangul de *boicri*? Dar nu știea lumea că sînt săraci așa cum sînt descriși? Ce! Trăiau în aier și se coborau pe pămînt numai cînd făceau serate?

Iată cum observă d-l Mille, iată ce analiză știe să facă dumnealui sufletelor omenești, pe cari are pretenția că le cunoaște.

D'apoi nevasta lui *Vladimir*, (1) care se sărută cu vêrul lui, Alecu, tocmai cînd bărbat'seă tragea să moară! Or cât nu'l-ar fi iubit, nu se putea ca tocmai în acele momente să fie atât de crudă. Trăise cu el un timp oare care și nițică milă e neapărat să se fie deșteptat în inima ei. Și vêrul lui prea de tot!...

La pagina 149 începe o schiță, intitulată: „*Un divorț.*” Cea întăie frază este caracteristică prin întinderea și alte calități încât nu pot s'o trec cu vederea.

„*In cel mai întunecat unghier al sălii*, pe banca murdară „ce îi căzuse la îndemână, *la ușa secțiunii*, ascultând șgomotul „asurzitor al vestibulului, în surigătul răgușit al aprozilor, cari „strigau procesele, sub privirile sceptice, *obraznice* și nepăsătoare *ale avocașilor* (și d-nul Mille e avocat), auzindu-le „vorbele pipărate ce spuneau dênșii la adresa ei și a celor-lalte

(1) „Moartea lui Vladimir” pag. 121—126.

„nenorocite ca dînsa, împreună cu toate straturile societății, cu-
 „țerance, cu japănese, cu neguțitose, cu femei mai de seamă,
 „în *promiscuitatea eteroclită* (!) a tuturor soiurilor de oameni
 „și de femei, alături poate cu femeia adulteră, care își nenorocise,
 „rocise bărbatul, sau cu femeia pe care soțul ei o nenorocise,
 „avînd sub privirile-i toate *drojdiile durerilor*, (?) *oscultând*
 „*prin ușa întredeschisă* cum, din ședință, advocații își aruncă
 „în cap toate murdăriile casnice ale fie căruia din clienții lor,
 „rupînd fără de milă cele mai ascunse veluri ale vieții comune,
 „terfelind reputațiunea unei femei sau onoarea unui bărbat, as-
 „cultând și privind toate acestea, schinginită pe această bancă
 „de tortură, dînsa aștepta să vină rîndul divorțului ei.“
 A construi o frază lungă încât, dacă n'ai face diferite conace
 pînă s'ajungi la sfîrșit, te-ai asficsica, mai poate fi permis u-
 nuî începător în ale scrierii, dar unuia care critică pe toți, de
 sigur că nu. Dacă pentru unii scriitori mari era un merit a
 spune mult în puține cuvinte, pentru d-l Mille este merit a
 nu spune nimic în multe cuvinte. Fraza pe care am reprodus-o
 este caracteristică, pentru că cuprinde umflături fără nici un
 sens, ca „*promiscuitatea eteroclită*“ or ca „*drojdiile durerilor*“;
 și pentru că e înfrumusețată prin contradicții. Umflătura și con-
 trazicerea sînt caracterele stilistice ale d-lui Mille. Dacă sta
 „în cel mai întunecat unghier al sălii“ cum putea fi „*la ușa sec-
 ționii*“ și cum putea asculta „*prin ușa întredeschisă*“ ce se zice
 în lăuntru? Ușile nu pot să fie în colț și mă mir de d-l Mille,
 care se duce la tribunal des, să facă această greșială, vorbind
 tocmai de tribunal. Se vede că observă.

Nici nuvela întreagă nu e mai brează. Femeia, care sta
 pe bancă gîndindu-se la viața ei trecută, „pierduse cunoștința
 „prezentului, cunoștința lumii de față, uitase că este în *sălile*
 „(?) tribunalului așteptându-și procesul.“ Cum o fi fost ea în
 mai multe săli, șezînd pe o bancă, cam greu ne putem închipui,
 dar să 'l-credem. Ce se mai întîmplă? urmează câte-va puncte:
 „....“ și apoi citim: „Cînd o deșteptară ușierii, *sala era de*
 „*mult goală. Măturînd, o descoperiseră, acoperită de noapte, în*
 „*unghierul ei* (al sălii).“

Să esaminăm lucrul. Ea ședea la ușa secțiunii și ședea

ast-fel încât auzia prin ușa întredeschisă ce se petrece în lăuntru. Prin urmare ea era foarte aproape de ușă, eespusă la vederea tuturor, era alături cu o sumă de oameni, ei! cum a putut ca să leșine, se amortească fără ca s'o văză nimeni și să rămâie acolo pînă când a venit să măture? Ce! era o pisică încât să se vîre sub bancă și să rămâie acolo uitată de toți?

Iată puterea de observațiune a d-lui Mille.

Boala eesagerației nu părăsește pe acest domn autor nici în descrieri de așa lucruri sau întâmplări, ce sunt prin ele înși-le destul de tari, ca să zic astfel. O casă de prostituție! Mizeria, lipsa de rușine, desfielul, necurățenia sunt destul de vădite prin ele înși-le într'un astfel de local, că numai e nevoie să le mai umfli. Deși așa ceva nu e, dupe mine, un subiect de lucrare artistică dar, admițendu-l, să judecăm puțin.

Stăpâna casei, „madama,” e zugrăvită ca o adâncă cunoscătoare a treburilor politice. Are în salon portretul împăratului Alecsandru al doilea al Rusiei și când s'a luat Basarabia oare cine a scris un „epitet porcesc” pe geam. Madama s'a supărat, dar pe urmă l-a trecut, căci, retrăgându-se Rușii „madama socotia că gâdilă amorul propriu al mosafirilor, lăsând „pe cadră porcescul epitet.” Femeile de felul acesteea, îmbătrânite în mijlocul corupțiunii celei mai murdare, habar nu au de relațiunile politice ale Rumâniei cu celelalte state; pentru ele nu există de cât odăile și curtea. Cum putea să știe ea că „Românii nu mai vedeau în dînșii (Ruși) de cât niște primej-dioși dușmani”??

Să vedeți descrierea unei odăi. „Faturile nefăcute, în neorânduiala lor, își arătau cearceafurile murdare, ligheanurile, mirosind a săpun și a fard, pline ochi, erau încununate cu o spumă albă-vînată. . . etc.” De ce atîta eesagerație? Dumnealui, care a vizitat astfel de case, trebuie să fi băgat de seamă că lighianele nici o dată nu se lasă în așa stare, că se varsă imediat ce se umplu, asemenea că cearceafurile se deretică îndată.

Apoi frigul de care face atîta gălăgie! Nici o dată nu e frig în astfel de locuri. Tot-deauna îngrijește a se încălzi o-

dăile nu numai încât să nu poată zice „fetele“ domnului Mille:

„ — U.,, ce frig...

„ — Ger, surioaro, ger...“

dar încă să se ridice căldura la un grad cât se va putea mai sus, căci altfel „musafirii“ ar pleca îndată.

Iată dar că, după ce descrie lucruri așa de murdare, încăi nici nu le cunoaște bine d-l Mille.

O altă pildă de exagerație. Vorbind de un cârpaciū, zice: „Nu e bētrân bietul muncitor, care își câștigă pâinea în stradă, „sub arșița soarelui de Iuliū sub frigul lui Decembre...“ Este cel mai mare neadevăr. Nu există nici un cârpaciū care să lucreze pe uliță în luna lui Decembre, găsește el la o cârciumă undeva și stă, dar în stradă, ba. Iar în timpul veriī găsește o umbră la care să stea.

Socot că sunt destule aceste analize pentru ca să se vadă cum tractează d-sa subiectele. Rămâne să mai vorbesc despre stil.

* * *

Stilul este conform cu natura subiectelor: murdar și umflat. Ce cuvânt 'i-o veni la îndemână să fie mai din dicționarul rândușilor pe acela îl pune cu toată dragostea, crezând că a făcut ispravă mare.

Am citat mai înainte o frază în care bombasticitatea stilului se vede. Voiū mai da și alte câte-va exemple luate în treacăt, ca să arăt cum se slujește d-l Mille tocmai de ce e mai umflat, întrebuițând o ploaie de cuvinte ca să spuie d'abia câte un fulger de idei.

Ca să exprime că pe unul Parisul îl atrăsese cu plăcerile sale și pe urmă îl lăsase fără căpătăiū, zice: „Parisul îl ab-sorbise, 'l-strivise, 'l-nimicise și astăzi îl arunca din sinul „lui, sfărământură netrebuincioasă pe care marea o scoate la „suprafață aruncând'o pe maluri, după *vasfrângerea* corăbiei.“

Erea nevoie de o comparație atât de pretențioasă ca să spuie un lucru atât de simplu? și încăi de ar fi esactă, caleavalea. Să o judecăm puțin. Când marea asvêrlă sfărământurile corăbiei la mal, ele nu mai sînt bune de nimic, sînt distruse cu desevêrsire. Acest om însē „avea toate însușirile,“ ar fi putut

dar și mai pe urmă să învețe ; nu erea dar ca *sfărămăturile ne-trebuincioase*.

Alt esemplu de asemenea umflătură. Ca să spuie că unul moare în spital, zice : „Un nor din ce în ce mai gros începu „iar să învélue amintirea, *nebulozându-î cugetarea-î, în aromi-rea stupidă a ultimelor momente...*“ (1) Or acestea or nimio tot una.

E tocmai cum eșprima d. Macedonschi mâncarea unei prune : „o crăpa sub *presiunea albă a dinților* sau o strângea „între buzele lui roșii cu mustăți mijitoare până ce o desumfla „ca pe o boabă de strugure de toată zeama coprinsă în volup-tuoasa ei carnațiune.“ (2)

Cele mai murdare eșpresii de certe le găsești figurând în aceste nuvele. Cucoana Ruxândița ocărește pe bărbatul său că 'l-ar fi descoperit drăgostindu-se cu o țigancă ce avea în casă, zicându-i :

„ — Afară, eși afară *porcule*, că intru într'un păcat... „să'mi-faci casa de rîs, să te *inhăitezi* cu toate *putorile*. Nu'ți „e rușine obrazului!.. Și 'l-scuipă drept în față.— Să nu te „mai vîz în ochi, că te ia *mama dracului*... M'ași despărți de „tine dacă nu ar trebui să umplu tot tîrgul cu *porcăriile tale*... „Ptiu, lua-te-ar naiba, *păcătosule* ! și măcar nu ai găsit alta !.. „O *scărnavie* la care să nu se uite nici *sacagiile*!..“

Vorba aceea : a tunat și le-a adunat.

Vrînd să spuie că o țigancă, luând o palmă, a căzut jos, zice : „se clătină puțin, apoi *ca și o cărpă udă* se așternu la pămînt.“ E neînțeles întru ce se aseamănă căderea unui om cu o cărpă udă.

În „ *O dragoste a veacului*“ fostul amant al cucoanii bî-trâne, fugind din odaia ei „ *auzi... lumînarea că se stingea*.“ Ciudat organ auditiv avea și acel om !

Despre valoarea vorbelor și modul de a se întrebuița. d-l Mille n'are nici o idee. „ *O hotărîre* nestrămutată *îl cuprinse* ;“ (1) o boală poată să cuprinză, dar hotărîrea să ia.. „ *Statuă îm-*

(1) pag. 161. În spital. (2) Zi de August.

prostită" (2) nu are nici un sens, căci cum poate fi o statuă împrostită? „In colțul cel mai întunecat al odăiei, Edviga își urma împletind cântecul ei monoton și încet.“ (1) Cum se poate împleni un cântec?

Ambițiunea e mare la om. Nu s'a mulțumit d-nu Mille cu subiecte ne mai tractate, ci a vrut să întrebuițeze și cuvinte nouă. Așa găsim: *zacusca*, egală, probabil, cu *mâneare*; a *intruchipa figura*; ș. a.

Cunoștiința de gramatică, de ortografie, o crede nefolositoare pentru un „geniu.“ Să nu credeți că glumesc. A declarat'o singur d-l Mille într'una din *săptămânile literare*. Și serie *buzunările*, par'că ar fi la singular *o buzunară*; *găsi pe accia ce vroia să o arunce*, punând pronumele demonstrativ plural masculin pentru singularul feminin; etc. Cuvântul *ia* (en lat.) îl serie când *I'a* tact, (1) când *Ia'n* (2) fără să aibă cea mai simplă idee ce însemnătate are un apostrof. D-lui crede că apostroful să pune așa or unde îți vine. Prea e de tot. Nu zice nimeni, d-le Mille, să fi filolog, dar să știi cel puțin câtă gramatică se cere unui copil din clasa a doua gimnazială. *Studentii* de medicină, zice, îi va tăia trupul. Pluralul și singularul nu există pentru d-sa: verbele sînt otova.

Ar trebui însă *se reproduc toată cartea* d-lui Mille ca să dau exemple de lipsa cunoștiințelor gramaticale elementare de tot și.... așa fi prea crud către cititori.

* * *

Îmi cer iertare de la cititori dacă, prin firea subiectului de care m'am ocupat, am fost nevoit să umblu pe cărări cu totul neartistice, citând și discutând idei din *Feciorul popii*.

Acum, când cunoaștem scrierea, îmi rămâne să răspund dacă ea poate avea o însemnătate oare care în literatură.

Voiu declara că aiurările fantastice, poetice, de voiți, nu aū pentru mine nici un fel de atracție. Să te cufunde artistul

(1) Pag. 208. Fantele. (2) Pag. 257. Inelul Clepței.

(1) pag. 202. Fantele.

(1) pg. 13. (2) pg. 270

în viața unor visuri plăcute, unde simți că te-ai depărtat de lumea ta, nu poate avea nimica atrăgător. Veacul a înaintat, voim ca arta să studieze realitatea, să ne-o prezinte din un punct de vedere al ei, al artei, propriu. De aici nu urmează de fel că ea trebuie să arate tocmai acele părți ale realității pe cari le vedem noi în destul de bine și cari nu sunt pentru artă.

Și susțin această părere că nu or ce realitate poate da un subiect de artă. Aparatele escretorii sunt lucruri foarte firești, anatomia și fiziologia le studiază foarte cu deamănuntul; mușchii sunt un sistem însemnat al corpului uman și miologia ni 'i descrie pe fiecare cu nesfârșite detalii; asemenea și sistemul osos; asemenea etc. Intreb eu acum: ce sens ar avea ca, de pildă, un poet, d-l Mille fie, să se apuce să celebreze într'un poem de 5-6 cânturi mușchiul biceps și triceps, or mușchii coapsii or altceva așa?... Aceasta va fi literatură, va fi artă?

De sigur că nu.

Inchieind, voiți zice dar că *Feciorul Popii* nu poate avea nici un loc în literatura noastră prin natura subiectelor impropii pentru ea,

Pe lângă acest fond, d-sa adaugă și un stil umflat și vopsit cu felurite expresii murdare de cârciumă, cuvinte neînțelese, lipsă de cunoștințe ortografice și gramaticale.

Singurul loc ce ar putea să ocupe această scriere este în biblioteca acelor compuneri pornografice, cum e „*Contesa Giamiani*,” or „*Un amor în tramways*,” sau „*A doua zi după nunie*” or vre-o imitație slabă după Boccacio. Acesta e singurul ideal cu care se va putea măguli d-nu Mille.

Care să fie cauza acestei predilecțiuni a d-lui Mille către tot ce e mai murdar, mai înjosit, către viața de slujnic și slugi — căci trei părți ale subiectelor sunt relative la slugi, — e greu de explicat.

Descriind pe un băiat de boier, d sa zice:

„*Hrănit cu toate cele ce spun slugile pe seama stăpânilor și pe a tuturorora, crescut prin bucătărie, băiatul, în tot timpul slobod se ținea de poalele slugilor, amestecându-se în vor-*

„ba lor, ascultând toate sfaturile și necuviințele, cari îl învățaseră de mic toate cele ce părinții îi ascundeau.“

Oare așa să fie și cu d-nul Mille? Nu aștăvea cuvânt s'o afirm, dar ar putea fi una din pricinii.

În tot cazul, îmi închipuiesc că o construcțiune particulară a modului de a cugeta îl face să meargă în această direcție. Nu se poate, după cercetările psihofizice moderne, ca d-sa să aibă construcția cerebrală ca a tuturor, trebuie să fie ceva care îl târăște către această viață de bucătărie și de grajd, căci, de... *Le style c'est l'homme.*

Gheorghe de la Plevna.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MOMENTE FERICITE.

In lumea visurilor mândre

Ce-o naște dulcea-ne iubire,

Când strâns lipiți unul de altul

Luăm prielnică pornire,

O! nu-ți nimic mai plin de farmec

De cât ce spune - atunci graiul!

Prca depărtat fiind - că'ți cerul

Aflăm, aci în lume, raiul.

Să spero mult drept - credincioșii

O altă viață, după moarte.

Pe noi, drept - credincioși iubiriți,

O viață numai să ne poarte :

O viață dulce ca aceasta,
Cu marginea vremelniceii,
Dar fără margine 'n iubirea
Și'n armonia căsnicieii.

Visează, draga mea, la sânu'mi,
Realitatea viitoare,
Precum visez și eu, ferice,
Că ești așa de iubitoare.

Lumină este - a ta iubire
Și luminat mă ved de dânsa ;
Lumină numai ved în juru'mi
Căci raze--ai răspândit dintr'însa.

Visează, draga mea, la sînu'mi
Realitatea viitoare :
E mult până la dânsa încă,
Dar timpul e menit să sboare.

Și sboară iute, fără preget,
Căci multe seasuri vremea 'și sună :
Ne află unul lângă altul
Și trec, lăsându-ne 'mpreună.

Rădulescu Niger.

1887 Noembrie București.

ACTORUL

Fratelui meu Christian Georgian.

Care mahalagiū din „Popa Chițu“ ar putea spune că nu cunoaște pe Zamfirache actorul? Cine ar îndrăzni să zică că e tîrîe-brău, sau vre'o altă vorbă rea de dânsul? Nu e el om cinstit și cu frica lui Dumnezeu? Nu'și plătește regulat chiria, nu e om săritor la ori-ce nevoie, nu are firea blîndă?

Că e sêrac... sêrac a fost și Moș Adam!. Par'că cine-va dacă are, e procopseală mare de dânsul!.

Căți nu's bogați putrezî și zgârciți nevoie mare...

Nu cum-va cred că, averea o s'o ducă cu ei în groapă! Tot aici rămâne! Nimeni n'o să moștenim pămîntul! Așa e voînța celui a tot puternic și trebuie să ne supunem lui.

Știe el ce face! Are el de toți grije; pe nimeni nu'l uită; asupra tuturor priveghează ca un mare și a tot puternic ce e!..

Și câte... câte nu se mai spuneaū prin mahala, de câte ori îl vedeau trecând cu pași rari și apăsați, și cu spinarea gârbată ca și când în loc de trei zeci și două de ani ce'i trăise, ar fi viețuit o jumătate de veac.—

Subțirel la trup, uscat scândură, cu ochii duși în fundul capului, cu nasul încovăiat ca ciocul unui papagal, cu gura mare până la urechi și știrb de vre'o patru dinți din față, - pentru cunoscuții lui din teatru, nu mai părea așa de urât așa de pocit.

Veșnic dus pe gânduri nici o dată cine-va nu l'a văzut zâmbind. Nici o dată dânsul nu lua parte cu cei l'alți actori, la vre-o discuțiune asupra cutărei sau cutărei piese, nici o dată nu lipsea de la vre-o reprezentație de și mai nici o dată nu avea rol. Din această pricină își lêsase mustețile să'i crească în voe.

Cum trăea el? ce făcea? ce dregea? pentru mulți era taină nepătrunsă.

Îl vedeau șezend până la sfârșitul piesi și eșind cel din urmă din teatru, după ce'și freca mâinile într'un chip mulțumit ca și când scăpase de un rol obositor.

Își infunda apoi căciula-i de hârșie pe urechi își îmbrăca paltonul, un palton de trei ani, jerpelit din care atirna șuvițe din vata căptușelei de pe la margini— și se îndrepta ca pași rari și apăsați, spre locuința lui din mahalaoa „Popa Chița“.

Cum ajungea acasă, după ce și aprindea un muc de lumînare de spermanțet, care era pus în gâtul unei sticle, scotea de sub subțioară două lipii și o scrumbie cumpărate de la băcănia d'alături cu bani peșim, - căci pe vremea n'avea obicei să ia - mănca cu o poftă ce-ar fi uimit și pe cel mai mare mâncăcios și mlecenea atât de tare și așa de iute, în cât dac'ăi fi fost afară și l'ar fi auzit, ai fi crezut că înăuntru se afla o turmă de porci.

Când lipiile și scrumbia erau mâncate și două cane cu apă băute, dânsul se lăsa a lene pe scaunul de brad și rămânea câtă va vreme dus pe gânduri, scobindu-se cu un băț de chibrit în măsele.

Tocmai după vre'un sfert de ceas, scotea din masă o cutie de tinichea în care fusese o dată tutun de trei lei.

Își desfăcea tacticos pachetul de două zeci de bani și într'o foiță din cărticica *Job* - imitație— își așeza un sul de tutun, făcea o țigare groasă ca un mosor, și-o aprindea, și ridica apoi un duman de fum de întuneca lumina lumînării.

După aceasta se apuca să și măture oada, să și steargă mica oglindă cu rama de lemn poleit într'o vreme, să mai pue câte-ceva pe la locurile lor, să mai dea câte-va târcoale prin casă și apoi să se desbrace și să se trântască pe un pat de scânduri așezat pe două lăzi.

O bundă veche îi slujea drept învelitoare și cu toate că afară era gerul lui Marcoi, când ulicica cu apă pusă la foc, ferbe în colcote la burtă și îngheață la coadă, dânsul nu avea lemne să și facă focul și de aceea se făcea mititel, mititel sub bundă și se învelea peste cap cu ea.

Dormea dus până a doua zi la unsprezece ceasuri, când mânca două covrigi cu susan calzi de la simigiria din colț și pleca să fie de față la repetiție, de și n'avea trebuință de ea neavând mai nici o dată rol.—

Într'una din seri era să se joace o dramă, în care era trebuință de multe persoane.

Lipsea un doctor care trebuia să cerceteze pulsul unei bolnave, să îndruga vre'o trei vorbe și să scrie o rețetă.

Acest rol i se încredință actorului de care vorbim.

Îndată ce i se propuse, nările-i tremurară, se făcu mai galben la față ca de obicei, privirea i se turbură cu desăvârșire și „*mustețile i se ciuliră*“ cum ar zice un oare care scriitor.

Cu toate acestea priimi rolul, și din acel ceas dânsul nu mai lipsea de la teatru, de cât numai când avea trebuință de mâncare și de somn.

Petrecea veșnic în fața unei oglinzi, făcea mișcări cu mâinile, cu picioarele, - lua pozițiuni și spunea cele trei vorbe în care se mărginea tot rolul lui. Apoi, își petrecea mâna prin păr, o trecea pe frunte, își scutura capul, își freca mâinile și d'odată se întorcea speriat și privea la spate crezându-se pe scenă și văzând privirile a mii de spectatori țintiți spre dânsul, spre fie-care mișcare a lui. Urechile i se gădilau de aplauzele mulțimii auzea chemările și rechemările nesfârșite ale publicului vedea ploaia de buchete și coroane de flori ce'l năpădeau din toate părțile, primea strângerile de mână ale celor l'afți actori, felicitările lor. Și de bucuria care'i umplea inima se înclina mereu spre toate mesele în semn de mulțumire până ce încetul cu încetul se mai dezmeticea, arunca o privire rătăcitoare prin sala de repetiție, se vedea singur, ofta cu părere de rău adâncă și apoi eară-și se întorcea cu fața spre oglindă, eară-și făcea mișcări cu mâinile, cu picioarele, lua pozițiuni și eară-și spunea cele trei vorbe.—

Ast-fel o duse el până în seara reprezentației când înfundat într'o cabină mai dosnică, își desena pe obraz grimele, se sulemenea cu roșu și cu alb și își pipăia din când peruca și inima.

Câtă lume n'are să'l vază! Câte inimi n'aū să tresară când va apare pe scenă el, doctorul — de care atârna viața bolnavei din piesă! —

Negreșit va face să curgă lacrimi când va spune cele trei vorbe, care formează epilogul vieții omenești : „E în agonie“...

Și privirea lui scânteia, inima bătea mai tare pe când în fundul sălei, par'că zărea printre mulțimele de capete și țeasta pleșuvă a lui Chir Mihalache *făcătorul de șepci*, vestit în mahalaoa „Popa Chițu“ ce venea pentru întâea-și dată la teatru, împreună cu fică-sa Sultănica și cărora le dăduse el bilete gratis.

Apoi nea Tănase cârciumarul, chir Vasile băcanul de unde cumpăra scrumbiile, și între ei coana Ghira mățareașă, meștera lecuitoare de angină, cari formau un grup în spre sfârșitul stalului al treilea.—

„Ce zvon are să se dea în mahala a doua zi după reprezentație, ce vorbă n'are să se facă de dânsul, copiii se vor uita cu mirare la el și lumea se va înghesui pe la ferestre ca să'l privească mai bine!“ eugeta Zamfirache în cabina sa.

Clopoțelul sunase pentru a treia oară, și zăngănitul lui îl deșteptă din gândiri.

Ca un fulger se repezi spre ușe, o deschise, făcu două sărituri și se află între culise. Încă un pas și doctorul era să apară pe scenă între doi amanți ce'si jurau iubire.

Furat de entuziasm, dânsul uitase că avea rol tocmai în actul al cincilea și era gata să intre în prima scenă din actul întâi.

O mână puternică însă îl apucă de tulum pantalonilor și 'l zmucl cu furie înapoi.

— Așa să tratează artiști? întrebă el.

Artist!... așa 'l și poroclise d'atunci cei ce'l cunoșteau.

Reprezentăția ajunsese la actul al cincilea, Zamfirache fu privit de spectatori cu indiferență, dar cu toate acestea d'a doua zi prin mahala zvonul se dusesese de la un capăt la altul, copiii îl priveau cu mirare, lumea se înghesuea pe la ferestre spre a'l privi mai bine și chir Mihalache *vestitul făcător de șepci* nu stătu mult la îndoeală și 'i dădu pe Sultănica de nevastă, împreună cu cu cincii mii de lei veci în *naht*.

Și mă rog, care mahalagiū din „Popa Chițu“ ar putea spune că nu'l cunoaște? Cine-ar îndrăzni să zică că e țirfe-brău sau vre'o altă vorbă rea de dânsul? Nu e el om cinstit și cu frica lui Dumnezeu? Nu'si plătește regulat chiria, nu e om săritor la orī-ce nevoie, n'are firea blândă?

Și afară de aceasta, până mai zilele trecute n'a fost și sub-comisar clasa a II-a?.....

N. D. Georgian.

EPIGRAMĂ

Unei actrițe.

Sapho, poeta, după stânci
S'a aruncat să moară.
Jucând'o de te-ar fi văzut,
Muria d'a doua oară.

A. Gheorghe Adămescu.

O NOROCOASA

O chiema Agata și erea.. cocoșată - puțin cam rău făcută ziceaū cei bine voitori. Fată a unui meseriaș ruinat prin revoluția din Februarie, rămasă orfană, fusese luată la doisprezece ani de un unchiū despre mamă, bogat fabricant de porțelanuri, avēnd o uzină la Bourg-la-Reine, unde trăia în larg cu nevasta și cu cinci copii. Fiind lăsat epitrop al Agatei, ca om dibaciū, invērti așa de bine treburile, după moartea cumnatului său, că scăpă vre o șazeci de miū de franci, pe cari îi dete la loc sigur pe numele fetii.

— Are noroc, zicea negustorul de porcelan. Dacă ar fi mai trăit tat-sēū încă doi sau trei ani, ar fi mâncat tot și s'ar fi trezit pe ulițele Parisului fără para chioară.

Agata ar fi vrut să aibă mai puțin noroc, numai să păstreze mai îndelung pe părintele său pe care 'l iubia foarte mult și de care erea și dânsa asemenea iubită. Părerile unchiului său despre aceasta i se păreau crude și o supērau, dar nu vrea s'o arate față de o familie, care o îngrijia și care îi scotea prin ochi aceste îngrijiri, lăudându-se cu ele la tot minutul.

Nu era însă socotită deopotrivă cu verișoarele sale și nu primia aceeași educațiune ca dînsele. Pe când ele aveaū profesori de danț și de clavier, instrucțiunea Agatii erea cât se poate de răstrănsă.

— Ce folos să cheltuiești pentru învățăturile de plăcere? zicea cu milă mătușa. Aceste lucruri sînt bune numai pentru

fetele de măritat și Agata n'o s'e se mărite nici o dată.

Verișoarele, cari nu aveau nici o înclinare pentru muzică și pe cari pianul le înebunia, ei ziceau-eșind de la lecție - în chip de mângâiere:

— Te sfătuiesc să te plângi! Tu nu ieși lecții de solfegiu și de acompaniare... De ce?...

Agata dădea jalnică din cap.

Dacă ele creau lipsite de talent, ei îi plăcea muzica și ar fi fost fericită să-și petreacă ceasurile singuratice cu nițele cântece din gură or din clavier. Cea mai mică frază melodioasă o mișca adânc și ochii i se umeziau. Era silită mai adesea să se mulțumească cu muzica săracilor: să asculte valțuri cântate de vre o flașnetă care trecea cumva pe drum. Le asculta cu multă plăcere. Auzind sunetele ritmate ale acestor arii populare, ea 'și făuria netălmăcite visuri, a căror desfășurare o urma departe, foarte departe pe cale, până când cele din urmă accente ale cântecului se pierdeau prin depărtare sau se năbușiau prin sgomotul crud al roatelor greoaie de la vre o căruță.

Intr'această atmosferă foarte cinstită, dar uscată și rece, s'a petrecut tinerețea Agatei, scurgându-se monoton, fără alte întâmplări deosebite de ale unei existențe burgheze, în destul de vulgară: sărbătorile unchiului și ale mătușii, primele împărțășiri a două dintre verișoarele mai mici, măritișul celei mai mari cu un negustor gros de la Châtenay, apoi din vreme în vreme petrecerea vre-unei duminici la Paris. La douăzeci și cinci de ani Agata era o fată foarte puțin plăcută la vedere, cu brațe lungi și slabe, cu bustul aproape patrat, cu umerii ridicați. Printre oamenii din preajmă trecea de urită; dar un artist dibaci ar fi găsit că figura ei are un caracter foarte expresiv și interesant. Avea irăsurii delicate, opielită albă roșioară, cu urme albastrui pe sub pleoape, un zimbet măhnit dar foarte plăcut, mult p' negru subțire ca mătasea și mai ales, doi ochi azurii și adânci, doi ochi gânditori, și umezi, ce păreau a cânta la orizont ceva care nu venia nici odată. Și în adevăr orizontul ei strămt rămânea mereu același, s'ormana fată nu vedea întâmplându-se nimic neașteptat, nu vedea nici o stea acărei înfrîurire s'e dea un bold nou visurilor sale, o lumină

neașteptată zilelor sale descolorate.

Toate verelile se măritaseră una după alta, Agata văzuse pe viitorii gineri venind în casă, cu zimbetul dulce pe buze, cu privirea rugătoare. Ea primise tainele logoditelor, alergase prin prăvălii pentru cumpărarea rochiilor lor de mireasă, ajutate la facerea coșului de nuntă și, în zilele de cununie auzise de trei ori același cântec nupțial al lui Mendelsohn, care la fie care dată îi sfîșiea inima. Astfel, puțin câte puțin, casa se golise. La cea din urmă plecare, Agata n'a mai putut să se ție și, așezând cutele voalului alb al miresei, începu să plângă de față cu toate verișoarele ce rămăseră înmărmurite. Măhnirea ei isbușia cu putere și cu șgomot; era ca o ploaie d'ale mari, care curge așa deodată și stă să înecă tot. Unchiul fură atinși de aceasta.

— E..., ziceau ca s'o mângâie, de ce să te întristezi și să te necăjești astfel? Tu știi bine că nu poți să te măriți și că nu ești făcută ca alelalte.

— Știu, murmura dânsă, înecată de plâns, știu că sînt osândită să trăiesc singură, dar asta nu e mai ușor pentru mine. Credeți că n'am și eu o inimă cum au celelalte?..

A! vai de fetele cari sînt osândite să îmbătrăniască fete! cât suferă în fundul inimii lor! De o parte datoriea religioasă, respectul de ele-inșile și de legile lumești; de altă parte instinctul maternității și al trebuinței de a iubi. Câte răsvrătiri groaznice au să domoliască și înfrînări dureroase au să sufere! Trebuie să iertăm pe acelea cari devin supărăcioase și slăbesc și să admirăm pe acelea cari, după ce au bătut pînă în fund paharul amar, au rămas cu toate astea bune.

Când Agata a implinit vârsta, unchiul i-a dat socotială de epitropie; dar, deși avea în stăpânire mica ei avere (trei mii de franci rentă), sta tot în casa fabricantului de porcelane.

— Și-apoi, unde te-ai duce? zicea mătușa. Nu e cuvîncios ca o fată de vârsta ta să trăiască singură; chiar cu infirmitatea ta și tot nu vei fi scăpată de clevetire; și cine te-ar îngriji, dacă te-ai bolnăvi cum-va? Aici ești ținută ca în palme. Găsește-mi tu multe orfane în aceeași poziție și cari să fie așa de norocoase ca tine!

Această găzduire o plătia însă, făcând familiei o sumă de slujbe mici pe cari i le cereau foarte cu iscusință. Ea ținea socotelile casii, făcea pe la Paris drumuri ale unchiului or ale mătușii; într'o vorbă, erea ca o îngrijitoare a casii, fiind în aceeași vreme și însoțitoare pentru mătușă. Or când erea ceva de făcut, tot la ea se adresau.

— Dă cutare lucru Agatii, zicea unchiul, o să fie încântată, tot n'are ea ce face.

Dacă vreuna din vere pleca la băi or în altă parte, tot deauna lăsa copiii în sarcina Agatii.

— A! draga mea, zicea ea, după ce isprăvea povețele de îngrijire ce da bietii orfane, ești foarte fericită că n'ai copii. Dac'ai ști câtă supărare ți-aduc broaștele astea!...

Și astfel treceau anii, se strecurau repede și unchiul lăuda mereu norocul de care se bucura nepoata, mulțumită lui.

— Trăiește ca în sînul lui Avram, povestea el prietinelor casii, toată lumea se uită în ochii ei ca să-î facă tot și toți ei dau daruri!

În adevăr, în această casă erea ca un principiu să se sărbătorească cu mare sgomot zilele de naștere or ale neamului, tot deauna se dedeau flori și mici daruri - și Agata, făcând parte din familie, nu erea uitată. Chiar unchiul își frământa multă vreme capul înainte de anul nou sau de ziua nașterii, „ce or putea să dea mai bine Agatii“ Și tot-deauna se întâmpla că acest om practic găsea câte ceva cu două scopuri, care adică să poată fi în aceleași vreme folositor familiei, păstrându-și aparența unui dar dat cocoșatii. Or câte o mică mobilă, care nu prea putea sta în odăița Agatii și pe care o coborau în salon unde, din fericită întâmplare, se găsea loc foarte potrivit pentru ea și rămânea acolo; or te miri ce. Odată 'i-au dat o mașină de argint pentru cafea, care 'i-a făcut multe plăcere la anul nou și nu știea cum să mai mulțamească. Numai, după vre'o două-trei săptămâni, tocmăi când lua cafeaua, unchiul se bătu pe frunte zicînd.

— A! Cum o fi mașina de cafea a Agatii? să o vedem:

Biata fată, fericită, alerga să ea mașina pe care o ținea învelită cu îngrijire și o aducea ca în triumf. Fie-care se mi-

nuna de modul cum e lucrată, de gustul dăruitorului, și Agata, ascultând toate astea, simțea ierăși în ochi lacrimi de recunoștiință. Seara însă, uitau să'i-dea îndărăt acest lucru de preț, care se găsea, din nebagare de seamă, închis la un loc cu argintăria familiei. Treceau săptămâni, nu se mai vorbea nimic de ea; apoi într'o bună dimineață, intrând în sufragerie, nepoata văzu mașina de argint stând frumușel în dulapul cu vase.

Atunci înmărmurită, zicea :

— Dar e mașina mea.

— Fără îndoială, fără îndoială, răspundea unchiul, tot a ta e, Agato, numai ne-o 'mprumuți. Tu nu bei cafeaua la tine în odaie, nu e așa?.. Nu e mai bine să stea în dulap de cât în fundul lăzii tale?.. Cel puțin, aici poți să'o vezi.

Agata se învoia, suspinând nițel și totul se isprăvia. Astfel, mereu o „încăreau cu daruri“, cari luaū pe nesimițite același drum ca mașina de cafea și mereu zicea unchiul că nu se întâlnește des o asemenea familie și că nepoată-sa e nespuns de fericită.

Fericită!.. Agata a crezut într'o zi că e în adevăr.

Trecuse de trei zeci de ani și începuse să nu'și mai închiuie în visuri acea fericire pe care de mult o aștepta. Se stăpănia. Deosebind câte-va fire albe în părul său negru, se silia să se obișnuiască creștinește cu singurătatea. În această vreme unchiul avea casier pe un bechier de vre-o patru-zeci de ani, numit d-nu Godard. Acesta era om destul de frumos, bine făcut, tot deauna îngrijit în îmbrăcăminte, și silindu-se să placă Agatii, căreia îi tăia cupanele.

Incepuse să cam cheliască, dar în schimb avea o barbă galbenă foarte deasă, dinți albi și ochi foarte desmierdători, alunii. Agata băgase de seamă că privirea casierului se îndreaptă către ea cu oare-care afecție. Godard cânta toate ocaziile ca să stea de vorbă cu ea. Când îi vorbea, glasul lui avea îmlădieri plăcute, cari atingeau inima Agatii și o făceau, puțin câte puțin, să toarcă iar firul trecutelor visări. Cât ar fi de înaintată la vârstă și cât de schiloadă, femeia e tot femeie

în această privință și începu să se ocupe de Godard, pînă când el, pe față, o întrăbă dacă primește să'i fie nevastă.

Deodată ea fu așa de mirată încât nu putu găsi un răspuns. Pe urmă află diferite piedice: că n'a mai cugetat la cununie; că n'ar vrea să se mărite așa, de convenință, și că, ne făcându-și nici o închipuire greșită despre ea, nu crede că poate să inspire un simțimînt serios ca să fie iubită; în aceste condiții voia să rămăie fată. Godard se improtivi din toate puterile; vorbi cu elocvență despre calitățile morale, cari prețuiesc mai mult de cât cele fizice; dete să se înțeleagă că ochii săi aū mult farmec; spuse o sumă de cuvinte frumoase de unirea inimilor; în scurt, întoarse în așa fel pe această fată atāt de naivă, cu toate că avea trei-zeci de ani, încāt ea fu încredințată de sinceritatea lui și îi dete voie să vorbească despre aceasta unchiului și mătușii sale. Bătrānul dete din umeri și jură că nepoată-sa a înebunit. Pe urmă, fiind că Agata ținea una și se încăpățina în aceste idei de căsnicie, el, pentru că erea de fel foarte egoist, zise că ea e destul de mare și știe să se conducă și deci el nu se bagă nu se amestecă, lăsānd'o să facă or-ce ar voi.

Căsătoriea fu hotărītă; se și anunțase prietenilor de aproape; zioa erea ca și stabilită și logodnicul curtenia cu multă stăruință. Agata se îndeletnicia foarte cu rufăriea de zestre și cu rochile. Se simția par'că pe jumătate mai ușurică, înota într'o fericire care o făcea aproape frumoasă, și avea minute de o tinerețe deosebită pentru acest om care vrea s'o facă tovarășa lui pentru viitor. Primia urările cam batjocoritoare ale verișoarelor cu o blāndetă copilărească și cu o bucurie ce o făcea roșie, cari ar fi atins niște inimī mai puțin strāmte. Începuse a se îngriji de hărțile pentru publicațiuni, cānd într'o dimineața unchiul intră mișcat de tot în sufragerie.

— E! fata mea, zise el Agatii, îl scāpași! Are haz logodnicul tēu.

— Dar ce e? îngănă Agata, îngālbenită.

— Este că Godard lua din casa mea de bani ca să joace cărți. Băgasem de seamă oare cari neregule în socotelile sale

și 'l pândiam de vre o câte-va zile... Se vede că nu știea lucrul ăsta și aseară a pornit la Havre luându-mi cinci miș de franci. Nu 'mi pare așa rău, căci asta te împiedică să faci o nebunie, dar am pus toată poliția pe urmele lui. Rău 'ți-ar fi fost dacă s'ar fi descoperit aceasta după cununie. Trebuie să mărturisești că ai un noroc nemaipomenit. hai!.. nu e așa? ..

Nu zise nimic, căzu țapănă lângă scaun. Când o așezară în pat și se deșteptă, aiura. Doctorul, chemat în grabă, spuse că e atac de crieri și că e primejdie. A fost primejdie mare în adevăr, căci frigurile n'au mai părăsit-o și, după opt zile de grozave dureri de crier, muri de meningită.

Fu îngropată într-o frumoasă dimineață de toamnă.

Unchiul mergea după dînsa cu fața potrivită a fi tristă și gânditoare.

— Nu s'a văzut murind, zicea el prietenului cu care mergea alături, a murit fără să-și mai vie în simțiri și asta a fost o fericire pentru ea... În sfîrșit, asta e viața. Unii se duc, alții rămân și asta nu împiedică soarele să strălucească... Ce frumoasă zi! nu e așa?... Ce vreme de aur pentru podgorii. Biata fata, va putea să se laude pe lumea cealaltă că a fost îngropată pe un soare așa de frumos... a fost norocoasă pînă la sfîrșit.

André Theuriet.

CAROL IX *)

Lui Ronsard

— — —

Arta de-a culege versuri dintr'o rază dintr'o floare
Stă cu mult mai sus ca ceia de a guverna popoare
Amândoi de o potrivă o coroană-avem Ronsard,
Tu o porți născut cu dânsa, eu o port însă ca dar.
Al tău geniu când s'aprinde de cereasca-î inspirare
Prin el însu-și strălucește lăsând lumea 'n admirare
Când al meu lipsit, Poiete, de întinsa mea mărire
N'ar luci cât o scântee, n'ar avea nici o simțire.
Lângă zeii de căuta-voi să clădesc un alt regat,
Tu vei fi purtat de veacuri, eu voi fi de toți uitat.
Lira ta ce ne răpește cu-a ei dulce armonie
Face inimile noastre să se deie selave ție.
Lira ta îți dă puterea să pătrunzi acolo unde
Cel mai crunt din toți tiranii încă n'a putut pătrunde
Ea 'nblânzește 'n oameni ursa și 'ndulcește —apoî iubirea,—
Dacă eă pot să dau moartea, numai ea dă *nemurirea!*

S. Polizu.

Din Scrisorile lui Mihail

D-nei A... B...

București, Ianuarie 20.

Iubita mea,

Ce secătura e bărbatul! Inima lui este ca o bucată de cremene pe care privirea de oțel a unei femei o face să scape.

Ți-ai fi închipuit tu vre-o dată că sufletul meu, mort pentru orî ce altă simțire afară de iubirea ta, ar mai fi supus la o redeşteptare în fața unei alte aparițiuni, a unui alt chip care ca un corp strein să se puie între tine, soarele, și între mine, pămîntul, și cu o strelucire împrumutată și trecătoare să reușească, dacă nu a te eclipsa cu desăvîrșire, dar, în min-

*) (1559-1574)

tea mea bolnavă, a te acoperi cu o umbră pe care voința paralizată nu putea s'o șteargă din drumul căutăturii mele.

Ce lașitate!

Ți-ai fi închipuit tu, iubito, că inima mea pe cosciugul căreia puseseam coroană de mărgele negre, sigilind cea din urmă bătaie a ei, ar mai fi găsit în lumea întreagă acea medicină dezgropată din laboratoriile Alexandriei, pentru a o readuce la viața; a pune mîna pe piept și a'i simți zvîcnelele, a asculta și a'i auzi tictacul ei regulat și monoton?

Ce mînune!

Ai fi crezut tu vre-o dată că acel om, care la arătarea ți remînea îmmărmurit de frumusețea și splendoarea ta fără seamăn, și-ar mai îmmuia privirile în ochii alteia și, hypnotizat pînă la paralizie, să nu poată vedea nemăsurata deosebire între soarele adevărat și acel preparat de Rugierri?

Și cu toate acestea e ast-fel. Sufletul meu aspira parfum strein de al tău, inima mea simțea impresiunile din afară, o auzeam bătînd, se redeșteptase, iar Rugierri cu șarlataniile lui reușise a trece, în ochii mei, drept adevărat Dumnezeu.

Mărturisesc că n'am avut o clipă timpul să resist; am fost lovit fără de veste și subt unica și bine îndreptata lovitură am căzut.

Câte-va zile am fost o *fantoșă* căreia toate mișcările le îndrepta ea, trăgînd de sforile ascunse în dosul corpului meu de carton.

În timpul acesta am fost ca un bolnav cloroformizat pentru a îndura operațiunea medicului. N'am suferit nimic, nici un cuvînt de durere nici un plîns, nici un răcnet selbatec, atîta imi erau simțirile luate.

Cînd m'am deșteptat, ea ședea într'un colț, tăcută și gata a primi muștrările mele.

Mustrările mele? Dar pentru ce s'o mustru, sermana? Ce era ea vinovată dacă Dumnezeu făcuse mai multe încercări pînă să ajungă la perfecțiunea frumuseței tale?

Ea nu era decît o primă corectură.

Ș'apoi ce mai era ea vinovată dacă, fără voie, redeștep-

tase în mine instinctele, rescoalele brutei. Nu, nu era de vină; în loc de muștrări, mi-a fost mila de ea și am iertat'o fără a'i mai da vre-o dată cea mai mică parte din gândirile mele. Am iertat'o eă, dar tu o ierți?

D. Manolescu-Sidery.

TU și EU

Și s'aun dus acele vremuri cum se duce-o năluire,
Vremi în carî a noastre inimi inotau în fericire,
Când uitând o lume 'ntregă și uitând pe Dumnezeu,
Nesimțindu-ne în suflet nici un pic de suferință,
Ne topiam unul într'altul și formam doar o ființă

Tu și Eu

Aă trecut și fericire și plăceri și fermecare,
A fost scris... dar dacă este din noi doi vreunul, care
De la vechia fericire al sėu suflet abātu,
Care astăzi nu mai știe despre nici o amintire
Și-a 'necat a sale simțuri într'o neagră nesimțire,

Ești doar Tu

Iar de este unul, care sė mai ție încă minte
Tot amorul de atunci, toa'e -acele jurăminte
Ce făceam și unul și -altul, invocând pe Dumnezeu,
Dacă e vre unul care, or și câtă vreme-o trece,
Va gândi l'acele vremuri pină la mormintul rece,

Sint doar Eă.

I. A. Brătescu.

EUGENE LABICHE

Sint câte-va zile de când s'a condus corpul ilustrului scriitor francez, Eugène Labiche, de la biserica Saint-Louis-d'Antim la cimitirul Montmartre.

De și erea foarte de dimineață, dar lumea venise în mare număr. Literați, actori, autori, jurnaliști, toți veniseră să de-
puțe o coroană sau o lacrimă pe coșciugul aceluia care 'i fă-
cuse atâta să rîză.

Panglicile ereau purtate de d-nii Rousse, Camille Doucet,
Pailleron, Emile Augier, Alexandre Dumas și Halévy.

La mormînt, d. Rousse, directorul Academiei franceze a
rostit un discurs foarte frumos, spunînd între altele; „Scrierile
„lui sînt rîsul părinților, sgomotos și deschis, sincer, candid,
„fără strămbături, fără murdării și fără blesteme, rîsul care,
„odinioară, îmbucura gloria noastră, care, pe urmă ne-a în-
„veselit mizeriile și ne-a ridicat curagiul... rîsul strămoșilor,
„rîsul francez, care rîsună peste timpuri, de la Rabelais la
„Molière și poate că noi cei din urmă, prin acest om, 'i-am
„auzit cele din urmă rîsunete.“

Printre ceilalți cari au luat cuvîntul în urmă, a fost și
d-nu Halévy, care caracterizează ast-fel operile lui Labiche:
„E în ele o urmare de capete de operă adevărate, cari nici-o
„dată nu vor pieri. Aceste satire vesele ale vecinicilor noastre
„ridicule, aceste îndrăznețe și vioafe comedii vor păstra o ne-
„schimbată frăgezime și o tinerețe, care nu se va putea în-
vinge.“

* * *

Eugène Marin Labiche s'a născut în Paris la 5 Maiu 1815;
înveță în liceul Bonaparte și intră în școala de drept. În 1835
își făcu intrarea în literatură prin câteva nuvele. În 1838 pu-
blică un roman, *la Clef des champs* și scrise, în colaborație cu
Marc Michel și *Lefranc*, un fel de vodevil cîndat numit: *L'hom-
me infiniment poli*. De atunci se destină literaturii dramatice,
punîndu-și toată originalitatea în slujba actorilor de atunci ca
Grassot, *Ravel*.

La 13 August 1831 fu decorat cu legiunea de onoare.

Piesele sale, jucate la teatrele *Palays-Royal*, la *Variétés*,
la *Vaudeville*, la *Gymnase*, trec peste sută. Printre cele mai
de frunte vom numera: *Embrassons-nous Folleville* (tradusă
la noi cu titlul *Sărută-mă, Folleville*); *Un chapeau de paille*

d'Italie (la noi: *Haț cu nunta*); *Otez votre fille, s'il vous plait*; *Le voyage de m-r Périchon*; *La station de Champbaudet*; *Le choix d'un gendre*, etc.

* * *

Superioritatea lui Labiche stă în faptul că nimeni nu 'l-a întrecut în descrierea tipului din secolul XIX, tipul burghezului. Nimeni n'a arătat mai bine acel egoism naiv și fieros, acea lipsă de simț moral și de înălțare a spiritului. Cea mai mare parte din comediile lui Labiche sînt adevărate capete de operă de observațiune comică, cari ne arată, sub burlescul situațiunilor, o adâncă pătrundere.

Simplu, modest, fără să'si închipuie că face o revoluție prin ce scrie, ca unui ciracl în literatură or în critică, el a scris acele eșcelente comedii, ce 'i-vor asigura un loc printre fruntașii teatrului francez.

Dacă Molière ar eși din groapă, zicea un cronicar parizian, n'ar recunoaște nici pe Augier, nici pe Dumas, nici pe Sardou, dar ar strânge mâna lui Labiche.

Bettina.

CRONICA THÉATRALA

Starea de azi a teatrului național și leacurile. — Apărătorii teatrului. — Piese nouă. — Trupa de operete și Preciosa Grigolatis.

Teatrul nostru românesc are o situațiune foarte ciudată. Pe cînd unii criticii și cronicarii îl ia în serios, discută mersul lui, judecă piesele, pe actori, ai dogenesc or ai laudă, după împrejurări; alții îi aruncă toate epitetele ce pot găsi prin uitatele dicționare franțuzești. Lumea cealaltă stă indiferentă, nici nu 'l-urăște, dar nici nu 'l iubește, se manifestă numai prin neducerea într'însul.

Are dreptate publicul de a se purta ast-fel față cu această instituție națională de atîta însemnătate? Iată întrebarea pe care voi căuta să o deslușesc în cronica de azi.

Nu se va putea zice de nimeni că în România nu există stofă de artiști dramatici, că nu pot produce talente superioare în această direcție. Dacă nu ne putem alătura cu ceea-ce au născut scenele streine, pricina este că la noi această ramură artistică s'a început să se cultive foarte târziu și nu s'au făcut nici o dată chielțuieii mari, sacrificiul băneștii cum au făcut alte state. Cu toate acestea alte state profită de puțină îngrijire ce dăm la ce avem noi bun. Ne-au luat pe Agata Bârsescu, pe Teodorini și ne vor lua și pe alții de categoria lor. A nu avea talente, a nu putea de unde să le scoți, nu poate fi vina acelor care conduc teatrul; a nu ști însă să păstreze aceea ce avem este o lipsă de tact. Și nu mă refer cu această în special la direcția teatrului, mă refer la toți aceia care au întru cât-va însărcinarea să îngrijască de această instituție. O subvențiune mai mare dacă s'ar da și dacă mai cu seamă ar cădea în niște mâini care să știe cum s'o întrebuințeze, atunci ne-am putea mândri, văzând pe scena noastră pe cei-ce se pierd în străinătate și mai cu ușa-mai cu alta, progresul s'ar realiza repede. Cu vremea, am putea să avem și trupă de tragedie bună și de comedie —măcar că și acuma avem— și de operetă și chiar de operă. „Cu încetul cu încetul se face oțetul,“ zice Românul, dar el zice: „dă din mâini dacă vrei să ieși la mal.“ Trebuie dar jertfe și muncă pentru ca să putem ajunge la ceva.

Răul și mai mare e că chiar cu ce avem în teatru s'ar putea face mai mult de cât se face acum. Să ne lămurim. Nu se va putea tăgădui de nimeni că actorii de comedie —și bărbați și femei— avem îndestul și pentru roluri mai mari și pentru roluri secundare. Dându-se această teză, concluziunea logică este reprezentarea de comedii mai des. Când vezi însă că se dau drame, tragedii și câte o comedie așa rar de tot, și se pare foarte ciudat. În adevăr nu pot să uit cu nici un chip că s'a dat în luna trecută „Două Orfeline,“ când, dacă erea vorba de o reluare, s'ar fi putut da „Scrisoarea pierdută.“ Am fi văzut acolo pe Mateescu, care de curând începuse să joace, am fi văzut pe ne întrecutul Iulian ș. a. m. d.

Mi s'a zis de unii actori că la „*Două Orfeline*“ a fost lume la galerie. Se poate; însă dacă aceasta va fi norma după care se va conduce direcția teatrului, atunci slabă nădejde despre progresul acestei instituții. Și chiar așa fie. Eu nu cred că poate place mai bine și celui public *galerian* o acțiune dramatică petrecută între conți, marchizi, etc, din timpuri imemorabile, de cât ceva românesc. Socotesc că mai lesne înțelege ce zice și ce face *Nea Ghiță*, or *ipistatul cutare* de cât *vicomtele de Grigny* sau... mai știu și eu cine?

Iată de ce se află teatrul în starea de azi. Arătând relele arătați, în treacăt și leacurile.

Am văzut pe oare-cari indivizi ce zic că sînt „apărători ai teatrului.“ Și cred că îl apără dacă înșiră o sumă de cuvinte fără rost, făcându-i laude fără rezervă și mai ales arătându-se prin aceasta ca patrioți. Patrioți! Dacă ești patriot, pune umărul uode vezi rēul, sau, dacă nu poți, spune pe față aceluora ce sînt în drept, nu ascunde nimica. Prietenul adevărat nu îți ascunde defectele, ci se silește a te face să le părăsești.

* * *

În ultimele zile s'a dat câte-va piese nouă. Așa a fost „*Fedora*.“

Pe urmă s'a dat „*Sappho*,“ tradusă din nemțește după *Grillparzer*, poemă lirică mai mult, ca acțiune dramatică puțină și în care rolurile principale au fost jucate de începători. Nu poate fi de cât vrednic de laudă că teatrul ne scoate la viață „tinerele talente.“ Înainte de a le scoate însă, ar trebui să le vadă cum sînt. Nu mi se pare mai puțină lipsă de apreciere de cât a pune pe d-na *F. Vermont* să joace rolul de primă tragediană. A se *schimonosi* în vorbă și în mișcări nu va să zică a avea talent: Și altceva nu face d-na *Vermont*. Ridicând vocea tocmai când nu trebuie, făcend'o să tremure iarăși așa, încordându-și mâinile și întinzându-le sau strângându-le fără rost, crede că face efect. Se înșală. Și mai rău e că și teatrul se înșală. Anul trecut a dat „*Medeea*“ pentru d-na *Vermont* și rezultatul a fost constatat de toată lumea. De ce 'i-a mai dat și anul acesta un rol prim? Poate că „înaltele

protecții" au și teatru rolul lor obișnuit. Atunci atât mai rău. Cu favoritismul nu se formează talentele. S'o știe cei ce sînt în capul teatrului. Un defect, pe care l-am văzut și la d-nu C. Costescu, ce a avut rolul bărbătesc principal, este declamațiunea. Piesa nu erea în versuri, însă, după modulcum ziceau vorbele te făcea să crezi că este în versuri, și de... actorii cei bun chiar când așa caută să ne facă a nu băga de seamă; actorii cei buni... am zis. Modestă, căutând să se ție cât se poate mai aproape de natural, d-na *Mariea Ionășeu*, care a făcut pe sclava Sapei, ne-a arătat că este lipsită de acel păcat foarte răspândit între actori: esagerațiunea. Și cu atât mai mult se cuvine s'o lăudăm pentru aceasta cu cât juca alături de d-nu Costescu și de d-na *Vermont*. Incaî doamna în actul III, într'o scenă în care așteaptă, mi-se-pare, pe *Melitta*, făcea niște pași așa de grozavi încât credeaî că e un brigadier de la cazarmă, care învață pe recruți să facă pasul de 75 de centimetri.

Spunînd această observațiune despre pași unei tinere artiste din teatru, foarte inteligentă, îmi răspunse, zîbind ironic: —Poate așa umbla Sapho?...

Așa umbla Sapho!

Aci se ascunde o însemnată chestiune dramatică: ce trebuie să facă actorul cînd are să reprezinte niște tipuri atât de vechi? Se înțelege că nu în privința umbletului stă greutatea, căci ironia stă tocmai în faptul că d-na Vermont umbla ca neoamenii crezînd că va semăna mai bine cu o greacă; dar chestiunea cere un studiu mai pe larg, ce nu'mi permite spațiul să fac acuma.

În sfîrșit s'a dat „*Francesca de Rimini*“ și „*Vincenția*“ două piesse în cari succesul d-nei *Aristița Romanescu Manolescu* a fost foarte mare, fără a uita nici pe ceilalți cari au secundat'o cu atîta talent.

* * *

Două evenimente avem de însemnat în timpul din urmă în teatrul național, pe cari le-au produs trupa franceză de opere și *Preciosa Grigolatis*.

Trupa franceză a lui Schürmann avea câteva elemente

buue, însă nu erea o trupă care se făcă un „*tournée artistique.*„ Artiști mediocri, bunî pentru vre-o trupă de provincie, se zice că au fost ținuți de gustul unui muscal bogat. De aceasta, se înțelege, nu ne pasă, dar o spuî pentru a ne domiri cum o trupă de felul acesta a putut porni prin Europa ca să dea reprezentată. Nu e vorba, și publicul a răsplătit'o precum merita, căci după prima și a doua reprezentăție, sala erea tot goală: se și puseseră prețuri *enorme* pentru așa ceva. Incaî în seara din urmă, erea un adevărat „café chantant“ și păcat că s'a găsit numai unul care să'i fluîere, trebuia tot teatrul, ca să se învețe minte și alții că pe principala noastră scenă din țară nu se permite apariția de clowni, care să știe cum se prinde jobenul în cap după ce 'l asvêrli în sus și ar fi servit poate și *directiei* ca învățatură.

Dar, ce zic? Direcția! N'a trecut mult și ne-am pomenit cu anunțuri că va juca o oare care *Preciosa Grigolatis*. Ce erea? Una care danța în perfecție și făcea giumbușuri cu niște porumbier.

Un ast-fel de spectacol îl înțelegeam la cire, alături cu Harisson, dar nu la... teatrul național. E rușine.

Mă mir că *fata uriașă* de la bulevard nu a fost primită se dea reprezentată alături cu Notara saŭ Iulian! Dar vremea nu e pierdută. Cine știe ce vom mai vedea pe teatrul național?

Satana.

VECINICA

Sedea lângă noi și în fie care dimineată când eșam din casă o vedeam la fereastră, gălită ca de sêrbătoare.

De multe ori remânea ceasuri întregi pe gânduri în pragul ușei și când treceam pe lângă dênsa, când o atingeam chiar, nici nu ridica ochii, nici nu se clinea măcar din loc. N'am vèzut'o nici o dată vorbind, nici o dată rîzînd, nici o dată zîmbînd.

Și ce urît lucru e să ai o vecină frumoasă și așa de rece!
Aș fi dat mult ca s'o fac să'mi zîmbească măcar o dată. Mă
miram adesea cum razele de soare care o isbeau în față, când
sta afară, nu 'i încălzeau câtuși de puțin inima! Aș fi vorbit
cu ea, aș fi glumit; poate ne-am fi iubit.

Intr'o dimineață însă, părinții ei s'aũ mutat de lângă noi
și ea, trecând pentru cea din urmă oră pragul vechii locu-
ințe, s'a uitat înapoi, s'a uitat și la mine cu o privire
mai caldă, și plecând puțin capul mi-a zis cu glas subțire,
duios:

— Bună ziua!...

D. Teleor.

Cântecul Greerului *)

I

Greeruşu 'n rază lină
Din a soarelui lumină
Naște 'n zori cobzar voios;
Viu abia el se simțește
Și 'n nimirea ce'l răpește,
Ii zice vers duios.
Dînsa 'l desmeardă, ei o slăvește,
Natura însă ce 'l prigonește,
O zi 'i dă pe pămînt...
Zi, Cobză, vesel cânt!

II

Sermănelul însă știe
A lui ceas când o să vie.
„A! — o roagă— nu grăbi,
Pentru ce n'ai îndurare
Nimenea cu așa 'nfocare
Nici când nu te va iubi!“
Fuge falnica lumină
El cu glas sfîrșit: „Regină,
Scumpă mie! foc te fă...
Radiază! Ah!... Arde-mă!“

Edgard T. Aslan.

*) Din piesa *Vincetta* de Paul Barbier. Muzica de Charles Gounod.
Cântată de D-na Ar. R. Manolescu.

CURIERUL BUCURESTILOR

III

Sfârșitul și începutul de an. Moș ajunul.- Umblarea cu icoana lui Hristos.- Crăciunul.- Brezaia.- Balurile.- Steaua.- Vicleimul: partea religioasă, păpușile, persoanele comice.- Plugușorul.- Sorcova.- Pace sau război? - Gerul din iarna asta.- Disolvarea camerilor.- Alegerile.- Circul.- Patinagiul pe Cișmeșiu.- Un bărbat cumpărat cu 500 de franci.- Decorațiile.- Crima din strada Dionisie.- Ateneul.- Pociile lui Al. Vlăduță.- „Incidentul-Tonceacu-Vlăduță.”-

Anul se sfârșește și se începe prin o serie de sărbători. Oamenii serbează în tot-deauna—și în toate timpurile și la toate națiile a fost așa— serbează, zic, cu pompă trecerea încă a unui an din viață, apropierea de mormânt. În mijlocul strigătelor de bucurie, a chiefurilor și jocurilor, în mijlocul unor festivități bachice, nici un glas nu se ridică să jeliască, nici o lacrimă nu se varsă pe mormântul anului care trece; toți, chiar cei mai norociți, au câte ceva de imputat moșneagului care se duce, toți sorb cu nădejde un pahar de vin — or de șampanie— cu nădejde că vor fi pe viitor mai bine. Iar când și acest an se scurge, atunci aceleași păcate le punem în spinarea trecutului, aceleași nădejdi ne umplu inima. Și astfel se deșiră acest fir neîntrerupt de dorințe, de necazuri, de nădejdi pînă când firul se rupe și când cu aceeași pompă funerară ne vor duce prietenii la mormânt cum am dus noi imaginea unui an sfârșit din viață.

Românii fac și ei acestea. Și pentru ei anul se îngroapă cu mare alaiū. Se pregătesc credincioșii printr'un post destul de lung pentru ziua nașterii Domnului.

În seara care precede zilei de 24 Decembrie se serbează „moș ajunul.” Copiii pornesc cu câte un săculeț de gât și, cărduri-cărduri, umblă din casă în casă, cântând;

Bună dimineată la moș-ajun!

Și însoțind acest cântec de urare cu o mică cerere:

Dă-mi'un covrig
 Că mor de frig ;
 Dă-mi o nucă
 Că mă dau cu capul de ulucă ;
 Dă-mi un măr
 Că mă iaŃ de pěr.

Indată gospodariŃ, deșteptaŃi Ńn strigătele micilor cutreierători, le deschid ușa cu bucurie, Ńi chiamă sę se încalziaseă și le dă „colindețe“ sau „bolindețe.“ Ele sŃnt niște covrigi (aceasta ales la oraș) sau turte, ce se fac din grăul măcinat chiar Ńn acel an și se coc Ńn casă. Și ast-fel toată noaptea e turburată de strigăte, de cânturi, ce resună ici și eolo Ńn diferitele unghiuri ale mahalalelor bine credincioase.

Ńn ajun dimineața, dascăliŃ de la biserici o pornesc cu icoana lui Hristos și intră de la om la om, cântând :

Nașterea ta, Hristoase....

și așteptând sę li se dea ceva pentru această sęrbătoare mare a anului.

Ńn sfârșit vine ziua mult așteptată de 25 Decembre sau ziua de Ignat, Ńn care fie-ce creștin mănâncă din porcul ce a tăiat pentru această solemnitate. Prăvăliile se închid trei zile d'a rândul, brutarii nu mai scot pâne, orașul pare mort sau adormit și locuitorii din Dealul Spirii or din Delea vechie se plimbă cu mult ifos pe trotuarele podului Mogoșoaiei.

Prin sate, din prima zi a Crăciunului, umblă așa numita *Brezăia*, adică un om îmbrăcat Ńntr'un mod foarte fantastic, cu petice multicolore. El are un cap de animal cu bot, pe care bot îl mișcă prin ajutorul unei sfori dupę cântecul unui lăutar, care repetă din când Ńn când :

Brezăița moșului
 Pe coada cocoșului.

Ńn București, cu începutul carnavalului, se încep și seriile de baluri. Prin toate teatrele capitalii, se adună lume multă ca sę se bucure că era petrecerilor începe și, când mascaŃi, când nemascaŃi, se învêrtesc Ńn sunetul muzicii.

Pe când oamenii mai ciopliŃi se distrează cu aceste pe-

treceii, locuitorii mai lăaturalnicii ai capitalii, își au felul lor de a se înveseli seara, șezând acasă, adică adunați la câte-un vecin. Această constă în *stea* și *vicleim*.

Făcută de hârtie, de forma unei stele, *steaua* are desenată pe ea nașterea lui Hristos și e purtată de copii, cari cântă:

Cine primește *steaua* frumoasă

Și luminoasă,

Cu colțuri multe și mărunte ?

etc.

Indată ce sînt chemați în casă, micul cor intonează o serie de imnuri religioase, relative la nașterea lui Hristos.

Vicleimul e o întregă reprezentare dramatică, cuprinzând o parte religioasă și o parte profană.

Partea cea întăie stă în faptul că înaintea regelui Irod se prezintă cei trei crai cari merg să se închine lui Isus și că-rra el le spune :

Eū sînt Irod împărat

Care pe cal am încălecat,

Sabia 'n-mân' am luat,

În Betleem am intrat,

Paisprezece miș de prunci am tăiat

Și tot pămîntul s'a cutremurat.

Pe urmă se aduce un copil înaintea împăratului care recită *crezul*.

Partea profană constă în jucarea păpușilor. Acestea sînt de origină posterioară, sînt din timpurile noastre, căci vedem parodiarea Nemților, a Muscalilor, a Turcilor. Vedem apoi satirizarea moravurilor depravate, prin acea „babă“ care cere publicului :

Dați-mi o leiță

Pentru o foiță

Ș'un gologan

Pentru suliman.

De asemenea se satirizează agenții stăpînirii, Ovreii, bragagi, etc.

Un complement al acestei datine sînt cele două personaje comice : *pațașa* și *moșul*.

După câte va zile de la crăcun anul se închide cu de-sevășire și în ajunul zilei care începe pe cel nou se face um-blarea cu „plugușorul.“ În orașe băieții o pornesc cu *buhatul*, ael butorū care imită, târându-se, mugetul boilor. Armați cu bice și cu clopote, ei ne intră prin curți cu gălăgie și cântă :

Hăi! Hăi!

Plugușor cu doisprece boi.

Hăi! Hăi!

Plesniți, măi!

Hăi! Hăi!

Să ne vie cu isbândă

Est an cu mare dobândă

Piară din noi vicleșugul

Și sostiască-ne belșugul!

Plesniți măi!

Hăi! Hăi!

A doua zi de dimineață, când d'abia am făcut ochi, ne pomenim cu câte un copilaș cu așa numita „*sorcovă*“ în mână care ne cântă :

Să 'nfloriți

Să mărăriți

Ca un păr,

Ca un măr,

Ca un fir

De trandafir;

Tare ca piatra

Iute ca săgeata,

Tare ca fierul

Iute ca oțelul:

La anul

Și la mulți ani!

Și după anul-nou se continuă cu steaua pînă la *boboteuză*, iar, cu balurile pînă la lăsatul secului, adică la sfirșitul car-navalului, care în anul acesta e foarte lung.

Câte datine strămoșești, câte obiceiuri antice în acest pe-

riod de sărbători ! Cine însă le ține în seamă ? Cei cari petrec se desfată cu cancanurile deșănțate ale balurilor mascate ; cei lalți sînt ocupați de alte griji.

Și cum se nu fie, cînd mirosul prafului de pușcă pare că a început să se ridice în aer, cînd nu șeștie de azi pe mâine care va fi situația politică a statelor Europii ! Pace sau război ? Iată întrebarea care circulă din gură în gură.

Ne înghiață inimile cînd ne gîndim la trecerea Rușilor or la vre-o ședere a Nemților.

Și cum se nu ne înghiețe cînd și natura ne-a dat un frig în țarna asta de l'om ține minte multă vreme.

Cu toată tăria acestui frig, căldura mișcărilor politice a însușeșit mai toată luna lui Decembre și a lui Ianuare.

Așa a fost chiestia disolvării camerilor, apoi alegerile generale, cari au adus o sumă de elemente noue în corpul reprezentativ.

De l... nontățile sînt în tot și în toate. De pildă, *Cercul lui Sidoli*, care a început reprezentățiile în ziua de Crăciun, ne dă fel de fel de lucruri „ne mai văzute.“ Cu toate acestea nici el nu prea are norocul de anul trecut : svonul a mai scăzut.

Distracțiile de felul acesta au soarta hotărîită.

Așa s'a întîmplat și cu *patinagiul* pe lacul Cișmégiului. Mi-aduc aminte ce erea acum patru cinci ani și astăzi monoton se aud ariile flașnetarului, care se ostenește mai mult pentru bănci de cît pentru vizitatori. S'a sîturat oamenii, căci de, totul are sfîrșit.

Numai caraghioslăcurile omenești se pare că nu au. Așa citiam acum cîtă-va vreme că o femeie din America a cumpărat un bărbat cu 500 de franci.

Cu 500 de franci ! Cîte femei de ale noastre n'ar vrea să cumpere bărbați cu 1000-2000, chiar 10000 de franci, dar la noi membrii secului urît sînt mai scumpi.

Dacă nu se vînd la femei se nu credem că nu se vînd de fel. Cîte odată se dau pe cîte o cruculiță, ce o atîrnă de gât, poreclită „*decorațiune*.“

Ce se zici ? rămășițe ale vieții sîlbatică.

Așa e, boala de a fi mari nu ne părăsește. Iar pentru că se ajunge mare prin bani, toți caută să se îmbogățiască, însă fără a lucra.

După pilda celor mari se ia și servitorii și, pentru că ei nu sînt în funcții, nu aș face cu *locmale* însemnate, încercă o cale mai dreaptă: omorul. Astfel s'a omorât un bătrân și o bătrână, ce locuiau tihniți în strada Dionisie.

Așteptăm să vedem s'o afla cine a fost făptuitorul?

Asemenea așteptăm inaugurarea noului *Ateneu*, căci s'a făgăduit că la sfîrșitul lunii lui Ianuarie se vor începe conferințele în noul local, și pînă acuma nu s'a făcut nimic. Poate mai târziu căci în vremea asta nimeni n'are răgaz să se ocupe de literatură.

Cînd zic însă *nimeni*, vorbesc relativ, căci iată nu de mult a eșit un volum de „*Poezii*“ ale d-lui *Al. Vlăhuță*.

Cum aș apărut aș dat naștere unui scandal, căci eșise la ordine titlul „*Incidentul Toncescu-Vlăhuță*,“ sub care se insera zilnic ce se mai știea în astă privință.

Toate acestea pentru un vers. O să ajungă vremea să nu poată scrie de cât cei ce știu să se bată.

Gheorghe;

3 Februarie 1888.